

STADSARCHIEF

JAARVERSLAG 2009

Hof van Habsburg, Goswin de Stassartstraat 145, 2800 Mechelen
www.mechelen.be/archief

Openingsuren:

- Algemene Leeszaal:
maandag, dinsdag en donderdag van 8.30 tot 12.00 en van 13.00 tot 17.00 uur
- Leeszaal Genealogie (stamboomonderzoek):
woensdag van 8.30 tot 12.00 en van 13.00 tot 19.00
en zaterdag van 8.30 tot 12.00 uur

Ontsluiting

Archievenoverzicht

Tot voor kort was er geen algemeen overzicht beschikbaar van alle bewaarde archieven en verzamelingen in het Stadsarchief Mechelen. Bezoekers dienden vaak verschillende inventarissen te raadplegen om te achterhalen wat er van de diverse archiefvormers aanwezig is. Vaak zagen ze daarbij stukken over het hoofd.

Om de opzoeken te vergemakkelijken stelde archivaris Dieter Viaene een uitgebreid (233 pagina's) archievenoverzicht op. Hierin zijn alle voor het publiek toegankelijke archieven en verzamelingen in opgenomen. De beschrijvingen gaan tot op reeks- en vaak tot op stukniveau. Elke beschrijving omvat de verplichte elementen uit de ISAD(G)-norm (Algemene Internationale Norm voor Archivistisch beschrijven): referentie, titel, archiefvormer, datering en beschrijvingsniveau. Dit maakt uitwisseling op internationaal niveau mogelijk. Enkel de omvang van de beschrijvingseenheid ontbreken uit pragmatische overwegingen. Wel is er naar de gebruiker toe telkens de gedetailleerde vermelding van de toegang.

Het archievenoverzicht is voorlopig enkel in PDF-file raadpleegbaar op de publiekspc's in de leeszaal. In de loop van het voorjaar 2010 zal het integraal via een boomstructuur beschikbaar zijn op de geplande vernieuwde website van het Stadsarchief Mechelen.

Digitale ontsluiting van inventarissen

In 2009 startte de invoer van inventarissen in Exceltabellen. De bedoeling is om de inventarissen uiteindelijk in PDF-file aan het publiek ter beschikking te stellen via de geplande vernieuwde website van het Stadsarchief Mechelen en de publiekspc's in de leeszaal. Dit zal de opzoeken grondig versnellen en ook van thuis uit mogelijk maken. Zo zal de digitale leeszaal steeds meer en meer vorm krijgen.

Bovendien kunnen gegevens uit Exceltabellen gemakkelijk geïmporteerd worden in een eventueel archiefbeheersysteem. Tijdelijke medewerkers zorgen voor de invoer van de gegevens. Nadien gebeurt er een controle door een archiefmedewerker. Het project zal meerdere jaren in beslag nemen. Op dit ogenblik zijn de inventarissen van de archieven van het bakkers-, vleeshouwers-, brouwers- en vissersambacht ingevoerd.

Databank Bouwvergunningen (1770-1961)

De databank van de reeks bouwvergunningen werd verder aangevuld. Twee medewerksters voerden dit jaar 4.400 vergunningen volledig in, wat het totaal op 25.430

brengt. Er werd vooral gewerkt aan de jaren 1901-1903, 1928-1929, 1936-1937. De gegevens betreffende de jaren 1901-1902 en 1927-1961 zijn quasi volledig. Enkel het jaar 1930 vertoont nog hiaten. Daarnaast controleerden ze alle vergunningen en verpakten ze in zuurvrije mapjes.

De plans bij de vergunningen voor de periode 1826 tot 1830 werden ingescand en opgenomen in de Regionale Beeldbank.

Aan *MijnAdres.org* werd achter de schermen verder gewerkt. Het gaat om een project waarbij een 5-tal Vlaamse en Nederlandse stedelijke archiefdiensten de gedigitaliseerde bouwplans van hun stad of regio via het internet beschikbaar zullen stellen. De Mechelse databank wordt erin opgenomen. Voor het beheersysteem van deze portal is gekozen voor Atlantis, het archief- en collectiebeheersysteem van de Nederlandse firma DEVENTit. Het is de bedoeling dat de website in 2010 on line gaat.

Foto's, glas- en filmnegatieven

Gedurende de laatste drie jaar zijn archiefmedewerkers druk in de weer met het zuurvrij inpakken en beschrijven van de omvangrijke collecties foto's, glas- en filmnegatieven. Alle relevante gegevens worden in een databank ingevoerd. Het betreft grosso modo de periode 1930-1977. Op dit ogenblik zijn er 6.575 glasnegatieven, 13.037 filmnegatieven en 413 foto's verwerkt. De foto's werden meestal genomen door stadsfotograaf Leon Van Baelen en bieden een gevarieerd beeld van het Mechelse stadsleven. Jaarlijks komen er verschillende nummers in de Regionale Beeldbank Mechelen terecht.

Cd-roms

Het Stadsarchief Mechelen beschikt over honderden cd-roms (zowel voor intern gebruik als voor het publiek). Elk overzicht hiervan ontbrak echter. Eind 2009 begon de invoer in een databank. Op dit ogenblik zijn er 61 cd-roms ingevoerd.

Ontsluitingsactiviteiten van Werkgroep De Ware Vrienden van het Archief

De vrijwilligersgroep de Ware Vrienden verzette dit jaar heel wat werk. Hieronder een overzicht van de voornaamste projecten.

1. Registers Burgerlijke Stand Mechelen (1796-1907)

Ware Vrienden Willem Miseur en Willy Hendrickx, daarbij geholpen door een enthousiaste ploeg vrijwilligers, verzetten heel wat werk om de nagenoeg afgewerkte database met daarbij de ingescande aktes verder te verfijnen en uitgebreid te testen. In verscheidene fases, mede afhankelijk van de beschikbaarheid van de nodige PC's, werden de gegevens beschikbaar gemaakt in de leeszaal Genealogie. Tegen het einde van het jaar waren de gegevens en beelden van circa 77.000 folio's digitaal beschikbaar. De meer dan 300.000 aktes van geboorten, huwelijken en overlijdens zijn aldus op een zeer publieksvriendelijke wijze te raadplegen.

Mits voldoende financiering zou de ontsluiting van de Burgerlijke Stand van de voormalige gemeenten Muizen, Hombeek, Heffen, Leest en Walem in 2010 moeten kunnen aanvangen. Een groot deel van de gegevens, o.a. Walem en Leest, zijn al beschikbaar in digitale vorm.

2. Notaris Harlinghen

François Van der Jeught maakte regesten en indexen op de registers 901-910 van het notariaat. Dit zijn protocollen van notaris Jan Harlinghen voor de periode 1607-1624.

3. Databank Huizen

Deze databank met archiefverwijzingen naar huizen in Mechelen en omgeving groeide aan tot 25.000 vermeldingen uit diverse bronnen. Deze gegevens zijn uiterst nuttig bij het historisch onderzoek naar huizen, straten en wijken.

4. Marvin Olbrechts realiseerde de "*Genealogie Suetens, meer dan 600 jaar beenhouwers te Mechelen*", 4 delen, 1038 p.

5. *Digitalisering klapper Bevolkingsregisters Mechelen 1856-1866*

Deze handschriftelijke index was omwille van een onoverzichtelijke inter-alfabetisering erg omslachtig om te gebruiken. De opmaak van een nieuwe, meer efficiënt doorzoekbare index werd gestart in 2009 en wordt mogelijk afgewerkt begin 2010.

De resultaten van alle ontsluitingswerkzaamheden worden getoond op de website www.dewarevrienden.net/DWV/.

Aanwinsten en overdrachten

Tot de meest in het oog springende aanwinsten behoren:

- Het archief van Prosper de Troyer: in juni 2009 bracht de bekende Tv-maker en Mechelaar Mark Uytterhoeven het 15 dozen tellende archief van schilder Prosper de Troyer eigenhandig naar het Mechelse Stadsarchief. Hij beschouwde het als een soort laatste eerbetoon aan zijn grootvader. Het archief van Prosper de Troyer vormt een belangrijke verrijking van de bestaande collecties over het Mechelse kunst- en cultuurleven. De aanwinst kreeg de nodige aandacht in de nationale pers. Prosper de Troyer (°Destelbergen 26/12/1880- +Duffel 1/06/1961) was een tijdgenoot van Rik Wouters. Hij was één van de 'wildste' schilders onder de zgn. Brabantse fauvisten. Wouters sloeg een brug tussen het impressionisme en het expressionisme. De Troyer gaat daar een tijdje in mee, maar neemt vanaf 1916 zeer snel de invloeden op van het Duitse expressionisme, Mondriaan, de Nieuwe Zakelijkheid en het futurisme. De Troyer was bevriend met collega-schilders als Felix De Boeck, Alfred Ost en onderhield contacten met schrijvers als Paul Van Ostaijen en Michel de Ghelderode, Filip de Pillecijn en met de Italiaanse futurist Marinetti. Hij is eigenlijk de enige in ons land die geldt als verdediger en aanhanger van het futurisme. Hij exposeerde in binnen- en buitenland en behoorde een tijdlang tot de kern van de toenmalige Europese avant-garde. Later evolueerde hij naar een aparte vorm van het expressionisme. Binnen het Vlaamse expressionisme is hij lange tijd onderschat. De integrale bewaring en openstelling van zijn archief biedt mogelijkheden tot extra onderzoek naar zijn werk en het kunstmilieu van zijn tijd. Deze kennis draagt ook bij tot nieuwe inzichten die verwerkt worden in de tentoonstelling over de Troyer, gepland door de Stedelijke Musea Mechelen. In 2011 is het namelijk 50 jaar geleden dat de kunstenaar overleed.
- Het archief van Linda Van Langendonck: dit archief is van onschatbare waarde voor het historisch huizenonderzoek in Mechelen en regio. Bouwhistorica Linda Van Langendonck deed gedurende jaren onderzoek naar de historie van gebouwen in Mechelen, maar ook elders in de provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant. Daarnaast was ze ook actief als docent Monumentenzorg en Landschapszorg aan de Artesis Hogeschool te Antwerpen. Zo bouwde ze een waardevol bouwhistorisch archief op dat bestaat uit zo'n 90 strekkende meter aan nota's, rapporten, publicaties en beeldmateriaal. Mevrouw Van Langendonck overleed op 11 juni 2009. Gezien de specifieke inhoud en haar speciale band met onze stad besloot haar familie het archief te schenken aan het stadsarchief. De ontsluiting zal plaats vinden in samenwerking met De Ware Vrienden van het Archief, waarvan zij ook lid was. Dit niet geringe project zal naar alle verwachting ten vroegste in 2011 afgerond worden.
- Vijftien zeldzame foto's uit het begin van de Tweede Wereldoorlog, voornamelijk betreffende Mechelen (onder meer enkele foto's van de Dossinkazerne). Deze foto's

zijn waarschijnlijk gemaakt door een Duitse soldaat en ondertussen opgenomen in de Regionale Beeldbank Mechelen.

- Verzameling Van Breedam, bestaande uit een aantal boeken en een 26 tal iconografische stukken, voornamelijk gewassen tekeningen, litho's en gravures van in hoofdzaak Mechelse gebouwen.

Stedelijke Erfgoedbibliotheek

Project "Gedrukte Stad"

In 2007-2008 liep in het Stadsarchief een project van de Short Title Catalogue Vlaanderen (STCV), een online databank waarin alle Vlaamse drukken uit de periode 1600-1800 ontsloten worden. Om de resultaten van dit catalogiseringsproject én van het onderzoek dat ermee gepaard ging beter bekend te maken, bereidde een gemengde werkgroep van het stadsarchief, STCV en de stedelijke musea een publieksproject voor dat in het najaar van 2010 van start zal gaan.

Medewerking aan tentoonstellingen

Het stadsarchief leende archiefstukken, foto's of tekeningen uit aan de volgende tentoonstellingen:

- Een exemplaar van het "Cruijdeboek" van Rembert Dodoens uit 1554 voor de tentoonstelling "*Van asperge tot zeekool*" gehouden van 13/09/2009 tot en met 22/11/2009 in 't GROM te Sint-Katelijne-Waver.
- "*Stenen kantwerk: Keldermans, bouwmeesters van Brabantse gotiek*" in het stedelijk museum Oud-Schepenhuis te Mechelen van 16/12/2009 tot en met 16/02/2010.

Verskillende medewerkers spendeerden 188 uren aan de voorbereidingen van de in Mechelen geplande tentoonstelling rond 175 jaar Belgische spoorwegen in 2010. Het betrof hier voornamelijk opzoeken en fotograferen van affiches.

Regionale Beeldbank

De beeldbank is ook dit jaar weer een onmisbaar instrument gebleken om de iconografische schatten van het stadsarchief voor een breed publiek te ontsluiten. Alle gevelplannen van de bouwvergunningen van de periode 1826-1830 werden integraal gedigitaliseerd. Op die manier is nagenoeg het volledige bestand bouwtoelatingen van 1767 tot 1830 opgenomen in de Beeldbank.

Het stadsarchief ondersteunde ook het project "*Battel in beeld*", georganiseerd door de gelijknamige werkgroep en de dienst Wijk- en Dorpszaken. Een 100-tal foto's en glasplaten werden daarvoor geselecteerd.

Bij de aangeboden privécollecties vielen 2 verzamelingen op die refereren naar enkele vroeger voor Mechelen typische nijverheden: een 80-tal foto's betreffende Houthandel Gysbrechts (later Bedafon in de Grote Nieuwendijkstraat) en 213 foto's die treffend de historische en werking illustreren van conservenfabriek Marie Thumas, nadien Euro Can. Tenslotte schreef archivaris Dieter Viaene tal van interessante bijdragen voor de beeldbankwebsite, de Streekkrant, Mededelingen van de Koninklijke Kring voor Oudheidkunde, Letteren en Kunst van Mechelen en voor het stadsmagazine (Onder den Toren en vanaf december 2009 Nieuwe Maan).

Restauratie en conservering

- De unieke reeks van de losse missiven (correspondentie tussen de stad en de centrale overheid) werd volledig nagezien en heringepakt in zuurvrije omslagen en dozen.
- Een vrijwilligster begon in december 2009 met een nazicht en zuurvrij (her)inpakken van het archief van de voormalige Commissie van Openbare Onderstand (COO). Dit rijke archief bestaat uit duizenden nummers en omvat stukken van verschillende Mechelse caritatieve en geestelijke instellingen uit voornamelijk het ancien regime en de negentiende eeuw. Veel stukken staan los in de rekken. Een betere materiële zorg dringt zich dan ook op.

Informatica

- Kristof Michiels (Buzzbat VOF) ging in oktober 2008 van start met de ontwikkeling van een nieuwe website. Dit kaderde in een project waarbij er een digitaal erfgoedforum ontwikkeld werd waarin voor alle diensten van de afdeling Erfgoedontwikkeling en Torens Aan de Dijle VZW een nieuwe webstek voorzien was. Ingehaald door de ontwikkelingen rond de nieuwe stadswebsite en bijhorende huisstijl werd het project noodgedwongen stopgezet. Het Stadsarchief zal in de loop van het voorjaar 2010 echter een deelsite binnen de overkoepelende vernieuwde stedelijke website krijgen.
- Er kwamen 5 nieuwe pc's voor het publiek in de leeszalen.
- Het Stadsarchief kreeg een eigen server waardoor de beschikbare capaciteit gevoelig toenam.

Willy Van de Vijver,
Stadsarchivaris